

**Форми домашнього
насильства у сім'ї та як
відрізнити агресію від
конфлікту**

Фізичне насильство – навмисне завдання фізичної шкоди іншій людині. Навіть одиничний випадок побоїв уже є насильством

Ознаки фізичного насильства:

- побої, стусани, ляпаси, якщо їх завдають людині навмисно (незалежно від мети чи рівня алкогольного/наркотичного сп'яніння кривдника);
- знерухомлення людини, обмеження її мобільності (включно із стоянням у кутку чи зв'язуванням, прив'язуванням до предметів, замиканням у кімнаті);
- примус вживати шкідливі речовини (алкоголь, наркотики) через обман чи застосування сили;
- свідома відмова надавати хворому ліки чи медичну допомогу або ж використання неправильного дозування лікарських препаратів;
- використання предметів для завдання шкоди жертві (кидання предметів, погрози застосувати зброю, порізи чи кульові поранення).

Бути жертвою насильства — несвідоме рішення, тоді як бути кривдником — це свідомий вибір завдавати шкоду життю та здоров'ю іншої людини.

Насильство завдає шкоди не лише фізичному, а й психічному здоров'ю постраждалих, і часто супроводжується сексуальним та економічним насильством.

Прояви насильства щодо дітей:

- дитину ставили в куток або замикали у кімнаті, щоб покарати;
- батьки давали ляпаса чи запотиличника дитині або навіть били, коли дитина була неслухняна;
- дитину тягнули за волосся, кидали у неї предметами чи погрожували застосувати зброю;
- дитину примушували вживати наркотики, алкоголь чи тютюнові вироби.

Сексуальне насильство – це будь-які дії сексуального характеру без добровільної згоди. Йдеться не лише про статевий акт, а й про сексуальні домагання без проникнення в тіло.

Ознаки сексуального насильства:

- проникнення в тіло іншої людини з використанням геніталій чи сторонніх предметів без її добровільної згоди;
- використання важелів економічного чи психологічного впливу, щоб примусити жертву до статевого акту;
- примусові пестощі без проникнення в тіло;
- примушування до перегляду порнографії, актів онанізму, демонстрація статевого акту.

Статевий акт, який вчиняє повнолітня особа із дитиною у віці до 16 років, незалежно від її згоди, є сексуальним насильством щодо дітей.

Прояви сексуального насильства щодо дітей:

- дитину фотографували чи знімали оголеною на відео;
- дорослі (старші 18 років) пропонували дитині показати її/його статеві органи, торкнутись до їхніх оголених інтимних частин тіла або вступити з ними у статеві стосунки;
- дитині пропонували винагороду за те, щоб показати свої статеві органи, торкатись до оголених інтимних частин тіла дорослих або вступати з ними у статеві стосунки;
- дитину змушували вступати у статеві стосунки з дорослими та тримати це у таємниці;
- дитина отримувала непристойні пропозиції в інтернеті (на форумах, в чатах, соціальних мережах, електронною поштою тощо), по телефону або у листах;
- дорослі (окрім медичних працівників та батьків у ранньому дитинстві) торкалися статевих органів дитини всупереч її волі.

Психологічне (або емоційне) домашнє насильство – це використання переваги, щоб принизити та знецінити іншого члена сім'ї. Насильством також є свідоме ігнорування потреб та почуттів тих членів сім'ї, які залежні від людини та потребують догляду. Як от дітей чи людей старшого віку.

Ознаки психологічного насильства:

- постійна образлива критика, маніпулювання, контроль над життям жертви;
- звинувачення, засудження, словесні образи;
- обзивання нецензурними словами, приниження;
- ігнорування як способ «покарання» (як серед дорослих, так і щодо дітей);
- покарання та погрози покарання, погрози життю й здоров'ю, заборона висловлювати свою думку, вільно пересуватися поза домом та спілкуватися з близькими;
- зняття людиною із себе відповідальності за негативний вплив на психологічний стан жертви;
- відмова спілкуватися, щоб змусити жертву почуватися винною, принизити її;
- ізолювання жертви від спілкування з друзями чи родиною, контроль над спілкуванням через прочитання особистої пошти і повідомлень у соцмережах;
- знецінення людини, цілковитий контроль над усіма сферами її життя.

Окремий конфлікт у сім'ї, випадкова образа чи навіть повторювані сварки — це не психологічне насильство. Насильство — свідоме поведінка,

використання власної переваги й контроль жертви. Це ускладнює для постраждалих ефективний захист почуттів та інтересів.

Психологічне насильство щодо дітей найчастіше виправдовують перевагою у досвіді, виховними потребами, нездатністю дітей самостійно подбати про себе. Часто батьки й опікуни «не розуміють», що їхні дії чи слова (або ж бездіяльність) є психологічним насильством. Відтак, кількість дітей-жертв психологічного насильства найбільша з-поміж усіх його видів — 45%

Прояви психологічного насильства щодо дітей:

- образливі слова й приниження дитини щодо її успішності в навчанні, позашкільної діяльності, захоплень, інтересів чи повсякденної поведінки:
 - *«Ти тупий/тупа»;*
 - *«Так і виростеш нездарою»;*
 - *«Чого витріщився — вчи!»;*
 - *«В одне вухо влетіло, через інше вилетіло»;*
 - *«Ти, як баран, уперся рогами в стіну»;*
- втягнення дитини у конфлікт між дорослими, примус підтримати одного з дорослих:
 - *«Йди і розкажи йому/їй, може, він/вона тебе послухає»;*
 - *«Йди і скажи йому/їй, що він/вона "поганий"/"погана"»;*
 - *«Передай йому/їй, що я більше його/її не хочу бачити»;*
 - *«Ти зі мною, бо він/вона вчинила погано, я б ніколи так не зробив/зробила»;*
 - *«Йди до нього/неї, тебе ж там більше люблять»;*
- постійні домашні конфлікти чи насильство, яке бачить дитина;
- ігнорування дитини як спосіб покарання.

Позбавлення людини житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів, використання фінансової переваги – **це економічне насильство.**

Основні ознаки економічного насильства

- контроль над фінансами іншої людини;
- обмеження доступу іншої людини до користування спільною власністю, маніпуляція правом власності як перевагою одного члена сім'ї над іншим;
- погрози жертві втратити кошти, власність чи особисті речі у разі непослуху;
- обмеження права іншої людини навчатися чи працювати;
- примушування до заняття проституцією, жебрацтвом, крадіжками;
- відбирання у жертви коштів чи документів;

- примушування передати право власності на рухоме та нерухоме майно жертви;
- приниження жертви та психологічний тиск через перевагу у матеріальній власності;
- маніпулювання думками та бажаннями жертви способом відбирання у неї матеріальних ресурсів та їжі.

Економічне насильство часто важко припинити, оскільки жертва цілковито позбавлена ресурсів для самостійного життя і залежна від допомоги сторонніх.

Прояви економічного насильства щодо дітей:

- дитині доводиться знаходити гроші у сторонніх, самостійно заробляти замість навчатися у школі; чи красти, тому що не вистачає на необхідні речі чи їжу;
- батьки (опікуни) тиснуть на дитину — псують, викидають чи відбирають у дитини речі (іграшки, одяг тощо);
- дитину примушують працювати на когось або віддавати дорослим кишенькові чи подаровані гроші (особисті речі);
- над дитиною здійснюють контроль, обмежуючи її доступ до їжі;
- дорослі примушують дитину до жебрацтва, крадіжок чи проституції;
- як спосіб покарання — батьки змушують дитину працювати;
- батьки відмовляються надавати дитині кошти на освіту чи необхідні освітні матеріали;
- батьки змушують дитину діяти за їхнім бажанням, водночас погрожують втратою житла, їжі чи особистих речей.

Часом доволі непросто відрізнити насильство (передусім психологічне) від конфліктних ситуацій, спорів, що виникають у кожній сім'ї та не становлять загрози подальшому розвитку здорових стосунків. У такому випадку для визнання факту домашнього насильства слід звернутися до його ознак:

1. умисність (з наміром досягнення бажаного результату);
2. спричинення шкоди;
3. порушення прав і свобод людини;
4. значна перевага сил (фізичних, психологічних, пов'язаних із вищою посадою тощо) того, хто чинить насильство.

Якщо в діях немає хоча б однієї з чотирьох наведених ознак, вони не є насильством. Наприклад, якщо немає порушення прав і свобод людини, це не насильство, а правомірне застосування сили.

Конфлікт - це зіткнення протилежних інтересів і поглядів, напруження і крайнє загострення суперечностей, що може призвести до активних дій, ускладнень, боротьби, що супроводжуються складними колізіями. Конфлікт не містить вище перелічених ознак. Ескалація конфлікту може призвести до насильства, але не завжди призводить.

